

K ústavněprávním aspektům soudního poučení o opravném prostředku

Jiří Novák*

1. Úvod

Ze složité změti procesních pravidel sloužících k ochraně hmotných práv vyplývá pro materiální právní stát a jeho soudnictví povinnost poučovat účastníky soudního řízení o jejich procesních právech. To platí i na samotném konci řízení, kdy soud musí sám poukázat na možný způsob nápravy jeho případných chyb. Tento text si bere za cíl poukázat na některé ústavněprávní prvky povinnosti poučit účastníky o možnostech podání opravného prostředku a na třech vybraných příkladech poukázat rovněž na možná rizika, která přináší soudní praxe, jež tyto ústavněprávní aspekty zmíněné povinnosti podle mého názoru ne zcela respektuje.

* Mgr. Jiří Novák, asistent soudce Ústavního soudu.

2. *Obecně k poučovací povinnosti a její ústavní úpravě v ČR*

Poučovací povinnost soudních orgánů patří dnes k téměř nenahraditelnému rysu moderního státu, kterýžto zve sám sebe přívskem „právní“. Teorie rozlišuje poučovací povinnost obecnou, která soudy nutí poučovat účastníky řízení o jejich procesních právech tak, aby mohl být zajištěn účel daného řízení [srov. např. ustanovení § 2 odst. 13 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, ustanovení § 5 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), nebo ustanovení § 36 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění

pozdějších předpisů (dále jen „soudní řád správní“), a zvláště, která se týká jen určitých částí či úkonů soudního řízení. Ze znění ustanovení zakotvujících obecnou poučovací povinnost tak vyplývá, že míra nutného poučení je v každém řízení posuzována individuálně, aby nedošlo k ohrožení procesního postavení konkrétního účastníka. Pro takové posouzení může být rozhodujících nemálo faktorů, jako např. vzdělanost účastníka, úroveň jeho předchozích procesních úkonů a především skutečnost, zda je či není odborně zastoupen. V literatuře¹ je obecné poučovací povinnosti přisouzen charakter právního principu, který se nutně promítá do všech druhů soudních řízení a do aplikace zvláště poučovací povinnosti². Zvláště poučovací povinnost pak hraje roli právní normy (pevného promítnutí principu na vybranou situaci), při jejímž výkladu a aplikaci hraje obecná poučovací povinnost především roli výkladové pomůcky. Z výše řečeného i ze zákonné úpravy je zřejmé, že povinnost soudu poučit účastníka řízení o opravném prostředku spadá do kategorie zvláště poučovací povinnosti a její nesplnění má především za důsledek prodloužení lhůty pro podání daného opravného prostředku. To ve svém důsledku vede k oslabení principu právní jistoty, efektivnosti ochrany zákonnosti a subjektivních práv, jakož i důvěry v právní akty orgánů veřejné moci, tedy k oslabení hlavních funkcí soudnictví.

Právní úprava povinnosti soudu poučit účastníka o opravném prostředku se táhne od vrcholku hierarchické pyramidy právních norem až do suterénu podzákoné úpravy (srov. např. jednací řád Nejvyššího správního soudu). Jelikož je tato povinnost prvkem řízení sloužícího k ochraně práv, bude z této úpravy nejvýše stát soubor právních principů naplňujících hodnotu obecně nazývanou jako *spravedlivý proces*. Na ústavní úrovni se povinnost poučování dovozuje zčásti z čl. 4, čl. 90 a čl. 96 Ústavy České republiky a především z čl. 36 a násl. Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). V mezích principů relativní a materiální rovnosti, které podle judikatury Ústavního soudu ovládají náš právní řád³, lze z ústavního pořádku dovodit pouze individuální přístup k poučovací povinnosti. Nebyť tak zvláště zákonných poučovacích povinností, do kterých spadá i povinnost poučit účastníka o opravném prostředku, nemusel by být např. advokátem zastoupený účastník poučován vůbec. Vzhledem k vágnosti úpravy poučovací povinnosti na ústavní úrovni, je tak tento prvek soudního řízení jednou z oblastí práva na spravedlivý proces, která je vymezena výhradně judikaturou.

¹ Např. DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, xx, 1579 s. ISBN 9788074001079. str. 11

² Srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 7. 7. 1999, sp. zn. I. ÚS 138/98.

³ Srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 5. 11. 1996, sp. zn. Pl. ÚS 6/96.

3. Povinnost poučit o opravném prostředku pohledem Ústavního soudu

K zmíněné problematice již existuje nezanedbatelný počet rozhodnutí nejvyššího ochránce ústavnosti, kterými vzniklo ve věci poučování o opravném prostředku obecným soudům několik „mimozákonných“ povinností. Jejich souborem tak vzniká jakési nové, závazné procesní právo poučovací povinnosti, které bohužel vždy nenachází svou reflexi v následné legislativní činnosti, což jednak oslabuje princip právní jistoty a zároveň zpochybňuje postavení Ústavního soudu coby (pouze) negativního zákonodárce.

Ústavní soud se k důležitosti ústavněprávní roviny popisované poučovací povinnosti vyslovil v jednom ze svých prvních nálezů ze dne 31. 5. 1994, sp. zn. III. ÚS 65/93. V tomto rozhodnutí stanovil, že právo na poučení o opravném prostředku, a to i mimořádném, vyplývá bez ohledu na zákonné povinnosti soudu přímo z čl. 36 odst. 1 Listiny. V něm zmíněný „stanovený postup“ je nutno vykládat i jako právo na řízení o zákonem předvídaném opravném prostředku, kteréžto může být účastníkům protiústavně odepřeno nesprávným (resp. neúplným) poučením ze strany soudu. Ten tudíž musí bez ohledu na zákon dodržovat aspekty poučovací povinnosti vyplývající přímo z ústavního pořádku. V opačném případě by v praxi docházelo k ohrožení práva na spravedlivý proces, neboť soudy by často poskytovaly poučení nikoliv zcela rozporné se zákonem, ale přesto poučení neúplné. Ve zmiňovaném rozhodnutí Ústavní soud posuzoval povinnost obecných soudů poučit účastníka řízení o právu podat dovolání podle § 238 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 519/1991 Sb., a došel k závěru, že odvolací soud porušil, s ohledem na výše uvedené závěry, právo stěžovatelky na soudní ochranu, neposkytl-li jí poučení (resp. poskytl poučení nesprávné nebo neúplné) o mimořádném opravném prostředku, který je ex lege bez dalšího přípustný, náleželi-li možnost podat takový opravný prostředek do kategorie „procesních práv účastníka“ (srov. § 5 občanského soudního řádu). Závěry tohoto a dalších nálezů Ústavního soudu byly částečně promítnuty do změny úpravy občanského soudního řízení zákonem č. 30/2000 Sb., kterým se mění občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (dále jen „zákon č. 30/2000 Sb.“), který stanovil obecným soudům povinnost v každém odvolacím řízení poučit účastníka řízení o (ne)možnosti podat dovolání. Tím však podle mého názoru závěry nálezu sp. zn. III. ÚS 65/93 zcela naplněny nebyly (viz kapitola 4.1).

Ochylku od zmíněných závěrů představovalo usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 11. 1997, sp. zn. III. ÚS 312/97, ve kterém Ústavní soud (bez poukázání na předchozí nález) s odkazem na zákonnou úpravu a rozdílnost institutů odvolání a dovolání naopak ne-

spatřoval v nepoučení o dovolání porušení čl. 36 Listiny. Pozdější judikatura se však přiklonila k závěrům nálezu sp. zn. III. ÚS 65/93. Tyto závěry byly následně v rozhodovací činnosti Ústavního soudu rozvinuty do podoby obecného pravidla stanovujícího, že chybné poučení, ať už je způsobené nedostatky na straně organizace soudů nebo nekomplexní zákonnou úpravou, nemůže jít nikdy k tíži účastníků řízení, a to tím spíše, pokud má v právním státě platit zásada, že soud zná právo⁴. V takové situaci nemůže pak většinou obstát ani námitka zpochybnění principu právní jistoty na straně ostatních (většinou těch úspěšných) účastníků soudního řízení⁵. Ústavní soud totiž v otázce poučovací povinnosti úzce spojuje princip právní jistoty s principem důvěry občanů v rozhodnutí soudů, jako ochránců subjektivních práv a zákonosti⁶. K porušení principu právní jistoty ostatních účastníků tak podle mého názoru nemůže dojít, je-li patrná snaha neúspěšného účastníka hájit svá práva i nadále, byť nesprávným procesním postupem, jenž lze klást za vinu chybnému poučení důvěryhodného soudu. Obecně tak lze chybné poučení brát jako vadu řízení, která, není-li obecnými soudy zhojena (např. opravným usnesením či prodloužením lhůty k podání opravného prostředku) a představuje-li důvod neúspěchu účastníka v opravném řízení, jest výrazným zásahem do práva na spravedlivý proces. Ústavní soud došel k závěru, že takovou vadu soudního rozhodnutí je nutné při posuzování ústavní stížnosti napravit i *ultra petitem*⁷. Takovým závěrem Ústavní soud podle mého názoru stanovil ostatním soudům⁸ povinnost zrušit i bez návrhu rozhodnutí, kterým soud nenapravitelně poškodil postavení účastníka chybným poučením.

4. Vybrané případy problematické reflexe závěrů judikatury Ústavního soudu

4.1 Zmatečné poučení

První problematické promítnutí závěrů Ústavního soudu představuje aplikace platného znění ustanovení § 157 odst. 1 občanského soudního řádu. Zákonem

⁴ Např. náleze Ústavního soudu ze dne 13. 10. 1999, sp. zn. I. ÚS 167/98, nebo náleze Ústavního soudu ze dne 18. 11. 2004, sp. zn. III. ÚS 332/04.

⁵ Náleze Ústavního soudu ze dne 21. 5. 2002, sp. zn. I. ÚS 89/02.

⁶ Srov. náleze Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2002 sp. zn. II. ÚS 618/01, nebo náleze Ústavního soudu ze dne 1. března 2011 sp. zn. I. ÚS 2912/10

⁷ srov. náleze Ústavního soudu ze dne 1. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 2912/10.

⁸ V praxi se bude jednat většinou o Nejvyšší soud a Nejvyšší správní soud, neboť ostatní soudy mohou obvykle důsledky chybného poučení samy lehce napravit.

č. 30/2000 Sb. byla rozšířena poučovací povinnost i na (ne)možnost podání dovolání, čímž se zdála být vyřešena „ústavněprávní neudržitelnost předchozí úpravy“, na kterou Ústavní soud ve svých rozhodnutích poukázal. Stejným zákonem byl konstituován staronový, půl století neexistující, mimořádný opravný prostředek – žaloba pro zmatečnost, která se stala zbraní proti některým rozhodnutím, proti kterým mohl nespokojený účastník do té doby bojovat dovoláním. K této změně způsobu nápravy chyb odvolacích soudů došlo zejména z důvodu zmírnění nápadu návrhů Nejvyššímu soudu, aby byl lépe naplněn hlavní účel dovolání jako nástroje sloužícího k sjednocování rozhodovací činnosti obecných soudů⁹. Za problematické z pohledu dodržení výše uvedených závěrů Ústavního soudu tak považuji rozhodnutí, proti kterému je ex lege bez dalšího přípustná žaloba pro zmatečnost a soud v něm o právu podat tento opravný prostředek účastníky nepoučí s poukazem na znění ustanovení § 157 odst. 1 občanského soudního řádu¹⁰. Takovým rozhodnutím je usnesení odvolacího soudu, kterým se odvolání odmítá nebo se odvolací řízení zastavuje. Proti takovému rozhodnutí bylo před účinností zákona č. 30/2000 Sb. bez dalšího ex lege přípustné dovolání (srov. § 238a odst. 1 písm. e) a f) občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2000) a po účinnosti tohoto zákona mohou účastníci bez jakýchkoliv dalších podmínek využít institut žaloby pro zmatečnost (srov. ustanovení § 229 odst. 4 občanského soudního řádu). Na taková rozhodnutí se podle mého názoru před zmíněnou novelou beze zbytku vztahovaly výše uvedené závěry Ústavního soudu, prezentované zejména v nálezu sp. zn. III. ÚS 65/93. Jak je patrné z ustanovení § 157 odst. 1 občanského soudního řádu, nebyly popisovanou změnou občanského soudního řádu tyto závěry zcela následovány. Podle mého názoru tak zůstává nejasnou otázkou, jak by Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti, brojící proti odmítnutí žaloby pro zmatečnost z důvodu zmeškání lhůty v situaci, kdy účastník řízení podal proti usnesení o odmítnutí odvolání (resp. o zastavení odvolacího řízení) rovnou ústavní stížnost, řídě se poučením odvolacího soudu „proti tomuto usnesení není dovolání přípustné“. Osobně jsem toho názoru, že Ústavní soud by měl potvrdit závěry nálezu sp. zn. III. ÚS 65/93 a obecným soudům tak uložit povinnost zásadně poučovat účastníky odvolacího řízení o právu podat žalobu pro zmatečnost, neboť alternativní řešení, jako například právo účastníka vybrat si mezi podáním žaloby pro zmatečnost a ústavní stížností, mi připadají méně vhodná. Za zcela nepřijatelné bych pak považoval, pokud by Ústavní soud

⁹ Viz „k bodu 315 (k § 235a až 235k)“ důvodové zprávy k zákonu č. 30/2000 Sb.[online]. Poslanecká sněmovna PČR [citováno dne 23.11.2012]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=257&CT1=0>

¹⁰ (...) v písemném vyhotovení rozsudku se uvede (...) poučení o tom, zda je přípustný opravný prostředek nepočítaje v to žalobu na obnovu řízení a pro zmatečnost, (...).

„posvětil“ zúžení poučovací povinnosti toliko na základě formální změny uspořádání opravných prostředků v důsledku přijetí zákona č. 30/2000 Sb. a zrušil tak obecné závěry své předchozí judikatury.¹¹

4.2 Cui bono? aneb jak správné poučení medvědí službou může se stát

Druhou potenciálně problematickou situaci vyvolává poučovací praxe nejvyšších soudních institucí. Drtivá většina rozhodnutí Nejvyššího správního soudu a nezanedbatelná část rozhodnutí Nejvyššího soudu je zakončena poučením „proti tomuto rozhodnutí nejsou opravné prostředky přípustné“. I v tomto případě se jedná o poučení, které je bezpochyby v souladu s jazykovým zněním zákona (srov. zejména § 54 odst. 2 a § 55 odst. 5 soudního řádu správního). Z pohledu odborníka na opravné prostředky a na vztah mezi obecným a ústavním soudnictvím v ČR nelze takovému poučení podle mého názoru nic vytknout, neboť poučení je z odborného hlediska kompletní, správné a úplné¹². Přestože povinnost poučit účastníky o opravném prostředku spadá do kategorie zvláštní poučovací povinnosti, na níž má právo každý účastník, je podle mého názoru důležité, z důvodu povahy obecné poučovací povinnosti jako všeobíhajícího právního principu, formulovat poučení tak, aby bylo srozumitelné pro konkrétního účastníka, neboť zejména pro advokátem nezastoupené účastníky může takové poučení splnit svůj účel. Výše citované poučení může být pro právního laika značně zavádějící, neboť jeho znění vyvolává dojem absolutní nezměnitelnosti rozhodnutí nejvyšších soudů. Prvotní myšlenka neúspěšného účastníka v řízení před jednou z nejvyšších soudních instancí je téměř vždy myšlenkou na způsob změny neúspěchu v úspěch. Právní praxe v ČR pak podle mého názoru jasně vykristalizovala v běžné využití ústavní stížnosti jako prostředku nápravy chyb obecných soudů. Přestože tedy výše zmíněnému poučení z odborného hlediska nelze nic vytknout a není třeba rozšiřovat poučovací povin-

nost mimo obecně uznávané opravné prostředky, považují za chybu formulovat poučení takto definitivně.

Degradujeme-li znění poučení na text, kterému laik porozumí jinak než odborník, nemá takový projev poučovací povinnosti v praxi velký smysl, neboť je nepoužitelný pro ty, k jejichž ochraně byla tato povinnost primárně zákonem (i ústavou) zakotvena. Nemyslím si, že ti, pro něž má tato povinnost největší smysl, tj. nevězdečaní a nezastoupení účastníci, ocení tuto záruku spravedlnosti, bude-li pochopení jejich projevů v praxi vázáno na odbornou interpretaci právních výrazů. Zejména je-li alternativou pouhé přeformulování jediné věty, aniž by došlo k potlačení odborné správnosti. Možný kompromis ukazuje např. množina rozhodnutí Nejvyššího soudu, jejichž poučení zní: „proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek podle občanského soudního řádu“. Takové poučení dává i právnímu laikovi náznak toho, že se může pokusit, tak jako tisíce jiných, svá práva hájit mimo občanské soudní řízení. Prakticky lze současné praxi částečně přisvědčit z toho důvodu, že podmínkou řízení před oběma nejvyššími soudy je zásadně odborné zastoupení. Pro určitou menšinu účastníků však soudní praxe tuto podmínku nepožaduje, například brojí-li účastník proti usnesení o neurčení nebo neustanovení advokáta. I taková rozhodnutí však mohou podle judikatury Ústavního soudu zasáhnout do ústavně garantovaných práv. Osobně zastávám názor, že by Ústavní soud měl, minimálně s ohledem na obecnou poučovací povinnost a účel poučení o opravném prostředku, „přehlédnout“ nedodržení lhůty pro podání ústavní stížnosti, bude-li stěžovatel, který byl v řízení před jedním z nejvyšších soudů nezastoupen, zmeškání lhůty zdůvodňovat zavádějícím poučením a lhůta, ve které ústavní stížnost podal, nepřesáhne legitimně odůvodněné zmeškání.

4.3 Nesnesitelná lehkost analogie

Poslední ukázkou ne zcela dokonalé praxe soudů při poučování o opravných prostředcích, na kterou bych rád poukázal, je problematika prodloužení lhůty pro podání kasační stížnosti v důsledku chybného poučení krajského soudu. Nejvyšší správní soud ve své rozhodovací činnosti (srov. např. usnesení č.j. 1 As 25/2005-70, nebo rozsudek č.j. 1 Afs 27/2006-75) dovodil, že standardní dvoutýdenní lhůta je v důsledku chybného poučení krajského soudu prodloužena na lhůtu čtyřtýdenní. Důvodem je analogická aplikace ustanovení § 240 odst. 3 OSŘ, kterým je z dvou na čtyři měsíce prodloužena lhůta pro podání dovolání v důsledku chybného poučení odvolacího soudu. Nejvyšší správní soud se tak při svém rozhodování, s poukazem na odlišný charakter kasační stížnosti a dovolání, rozhodl pro analogické zdvojnásobení standardní lhůty. Takový přístup může být ve světle výše uvedené judikatury Ústavního soudu problematický, neboť deklarovaná povin-

¹¹ Pro úplnost doplním, že z šesti mnou oslovených odvolacích soudů všechny potvrdily, že v usneseních o odmítnutí odvolání, nebo zastavení odvolacího řízení nejsou účastníci řízení poučováni o právu podat žalobu pro zmatečnost.

¹² Přestože může Ústavní soud rozhodnutí obecných soudů zrušit, není ústavní stížnost obecně považována za opravný prostředek v tradičním procesněprávním smyslu, neboť se obvykle chápe jako zahájení zcela nového a nezávislého řízení, jehož předmětem je ochrana ústavně zaručených práv. Nelze však ani opominout názor, že obecné soudy hrají roli ochránce základních práv a svobod (srov. čl. 4 Ústavy ČR) a ústavní stížnost představuje de facto opravný prostředek proti porušení této povinnosti (narozdí od ochrany práv vyplývajících z podústavního práva). Více např. in ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Ústavní stížnost*. 3. aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Linde, 2005, 359 s. ISBN 8072015699. strana 76-77

nost soudů chránit důvěru občanů v poučení orgánů veřejné moci může být podle mého soudu jen těžko naplněna mechanickým zdvojnásobením standardní lhůty. Takové „zhojení“ je pak téměř nevyužitelné pro opravné prostředky, k jejichž podání je dána jen velmi krátká lhůta. Poštovní, advokátní či komunikační služby, ba dokonce ani Google, nefungují obvykle o nic rychleji jen proto, že jsou jejich služby využívány k ochraně veřejných subjektivních práv podle soudního řádu správního namísto kodexu civilního řízení. Nejvyšší správní soud tak podle mého názoru nedostal své ústavní povinnosti nezatežovat postavení účastníka chybami soudů, pokud jej „obdaroval“ dalšími dvěma týdny, které nemusí chybně poučeným účastníkům stačit a promění se tak spíše v dar danajský. To se stalo i ve zmíněném řízení vedeném pod sp. zn. I As 25/2005, ve kterém byl poprvé posuzovaný názor vysloven¹³. Neexistuje-li zvláštní zákonná úprava, měly by podle mého názoru dodržení lhůty zkoumat soudy individuálně podle konkrétních skutečností jednotlivých případů, zejména podle kritérií zastoupení účastníka, jeho vzdělání a zkušeností se soudním řízením určitého druhu¹⁴, ale také podle posouzení chování účastníka ve světle zásady *vigilantibus iura*. Osobně jsem toho názoru, že by Nejvyšší správní soud měl své judikatorní závěry v tomto ohledu přehodnotit, neboť si dokážu představit situace, kdy by lpění na takových striktních lhůtách představovalo v důsledku *denegatio iustitiae*.

5. Závěr

Jak je z výše uvedeného patrné, nepovažuji současnou praxi českých soudů za zcela bezchybnou a z po-

¹³ Tento názor nebyl později přímo napaden u Ústavního soudu, neboť stěžovatel podal ústavní stížnost pouze proti rozhodnutí krajského soudu. Tato stížnost byla usnesením Ústavního soudu ze dne 7.5.2008, sp. zn. I. ÚS 94/05, odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost, přičemž se Ústavní soud názorem Nejvyššího správního soudu ohledně analogické aplikace § 240 odst. 3 občanského soudního řádu vůbec nezabýval.

¹⁴ Nevidím důvod prodlužovat lhůtu pro podání opravného prostředku tzv. chronickým stěžovatelům, jejichž zkušenost s určitým druhem řízení je často na úrovni méně zkušených soudců.

hledu dodržování mantinelů nastavených judikaturou Ústavního soudu za „neprůstřednou“. Jsem však dalek toho názoru, že by ke zlepšení situace mělo dojít nějakou legislativní změnou, neboť jsem si zároveň vědom toho, že čím širší je v této problematice formální zákonná povinnost (často nadbytečná), tím větší vzniká prostor pro chybování a jen další řetězení téhož problému. Osobně beru jako nejlepší řešení poněkud širší a individualizovanější aplikaci norem zakotvujících obecnou poučovací povinnost, čímž lze podle mého názoru dosáhnout stavu férového poučení tam, kde je ho opravdu třeba. Všechny tři vybrané příklady ukazují, že opačný přístup může případně vést nikoliv pouze k nezlepšení procesního postavení účastníka, nýbrž i k jeho faktickému zhoršení oproti situaci, kdy by nebyl poučován vůbec. Obecné soudy musí mít na zřeteli, že více pozornosti věnované několika slovům poučení, může napomoci rychlé ochraně práv a rovněž odvrácení zbytečného opravného řízení. Řešení problematiky nesprávného poučování o opravných prostředcích tak podle mého názoru spočívá jen v důsledné, odborné a empatické práci soudní moci.

Summary

The article deals with one element of right to a fair trial – duty, that obligates Czech courts to give instructions to the parties about possible ways to review court's decision. Article points at important constitutional elements of this duty, embedded mostly in Article 36 of The Charter of Fundamental Rights, described in the case-law of Constitutional court in last twenty years. Author also points potential risks hidden in not fulfilling this duty in a way presumed by constitutional order. Then author shows three selected examples of contemporary judicial practice in the matter of this „instructional duty“ and he proves that the conclusions of Constitutional court's case-law are not always completely followed. At the end the article does not try to offer solution only for every single of the selected problems, but also for present and future everyday judicial practice.